

Секція 3

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ І ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ РОБОТИ З ДРУКОВАНИМИ ДИТЯЧИМИ ПЕРІОДИЧНИМИ ВИДАННЯМИ

Войтишена Олена, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Казьмірчук Н.С., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

В умовах реформування системи освіти України актуальним є завдання організації освітнього процесу на засадах компетентнісного, інтегрованого, особистісно орієнтованого навчання [1, 87]. Формування природничої компетентності стало одним із ключових завдань нової української школи. Реформування початкової школи передбачає впровадження нових підходів до викладання природничої освітньої галузі. Ми переконані, що в цьому аспекті дуже важливо не загубити ті уже напрацювання, які є дієвими та ефективними, дещо призабутими, але які варто систематично використовувати в умовах сучасної початкової школи. Тому в цій статті ми розкриємо роль та особливості використання дитячих періодичних друкованих видань.

У час цифрових технологій, коли запанували гаджети, інтернет, інтерактивні застосунки, мобільні додатки, здається, що друковані періодичні видання є пережитком минулого. Провівши опитування серед учнів початкової школи, можемо стверджувати, що вони не знайомі з сучасними дитячими журналами і газетами. Проте, ми переконані в тому, що періодичні дитячі друковані видання заслуговують на увагу як дітей, так і дорослих, адже вони мають потужний виховний та навчальний потенціал, містять адаптовану до певної вікової категорії дітей інформацію, завдання для самостійної роботи,

якісні ілюстрації, комікси, пізнавальні історії, які активізують інтерес учнів до різних наук, в тому ж числі і природничої.

Друковані дитячі періодичні видання – це не лише джерело знань та розваг, а й важливий інструмент виховання особистості, патріота, громадянина. Попри загальні виклики, зокрема економічні та цифрову конкуренцію, дитяча преса в Україні є якісною і зберігає свою актуальність й сьогодні.

Кожен із журналів має свою унікальність: власний стиль, цільову аудиторію та характерні риси. Водночас їх об'єднують спільні риси, зокрема:

– *Інтерактивність.* Редакційний колектив пропонує дітям не лише читати, а й активно діяти: вигадувати, домальовувати, розмальовувати, писати, рахувати, розв'язувати загадки й задачі, вивчати скоромовки, грати в настільні ігри, вирізати та майструвати. Практика показує, що це приносить їм справжнє задоволення. Щоправда, без участі дорослих не обійтись: доведеться відкласти смартфон і приділити час спільній творчості. Але саме така взаємодія — це те, що рекомендує сучасна педагогіка: увага, співпраця та емоційний контакт між дитиною й батьками;

– *Пізнавальність і дидактична цінність.* Багато дитячих журналів знайомлять читачів із світом науки, природи, історії, мистецтва — причому роблять це в яскравій, візуально привабливій формі. Завдяки якісним ілюстраціям та зрозумілій мові, складні речі подаються доступно й цікаво. Такі матеріали часто використовують педагоги на уроках, а автори журналів співпрацюють з розробниками шкільних програм і підручників. Тож журнали - не просто розвага, а й повноцінне освітнє джерело, яке варто зберігати, перечитувати й колекціонувати. Їм завжди раді у шкільних та дитячих бібліотеках;

– *Своєчасність та актуальність.* Сучасні українські дитячі журнали не ігнорують болючі та важливі теми, зокрема російсько-українську війну. Вони розповідають про героїзм, незламність українців, надихаючи юних читачів і їхніх батьків, зміцнюючи віру в перемогу. Редакції співпрацюють з дитячими психологами, тож матеріали на воєнну тематику подаються делікатно та з

урахуванням вікових особливостей. У таких номерах можна знайти історії, що допомагають говорити з дітьми про складне, а також психологічні поради, вправи для емоційної підтримки, «терапевтичні» вірші й казки. Важливо, щоб діти дізнавалися про події в країні саме з таких джерел, а не з випадкових відео в TikTok чи YouTube, де контент підбирають алгоритми, а не здоровий глузд чи моральна відповідальність;

– *Виховують читацький смак.* Періодичні дитячі видання не лише знайомлять із цікавими текстами, а й формують стабільну читацьку звичку. Регулярність - ключовий чинник: щомісячні випуски з постійними героями, улюбленими рубриками, знайомими письменниками створюють відчуття причетності до читацької спільноти. Діти вчаться системно сприймати інформацію, розуміти причинно-наслідкові зв'язки та бути в курсі важливих подій.

На відміну від хаотичного перегляду відео в інтернеті, що сприяє поверхневому сприйняттю та формуванню кліпової свідомості, журнали подають матеріал структуровано. Короткі, добре ілюстровані тексти легко читаються, запам'ятовуються, формують естетичний смак. Саме в періодиці часто вперше з'являються твори сучасних українських дитячих письменників;

– *Патріотичність.* Дитячі сучасні журнали знайомлять дітей з українською історією, культурою, традиціями - у доступному й цікавому форматі: коміксах, настільних іграх, ребусах, малюнках. Недарма у 2015 році дитячий журнал «Барвінок» був оголошений екстремістським у Росії та вилучений із бібліотек – така реакція свідчить про його вплив і позицію. Видання не лише інформують, а й формують громадянську свідомість, ідентичність та любов до рідної землі;

– *Динамічність змісту.* На відміну від книжок, що здебільшого є цілісними творами, присвяченими одній темі чи історії, журнали мають багатогранну структуру. В одному випуску може міститися до десятка рубрик: від казок і коміксів до цікавих фактів, завдань, інтерв'ю та ігор. Такий формат дозволяє дитині не лише зануритися в різні теми, а й вільно обирати, що саме її

цікавить у конкретний момент. Це тримає увагу, мотивує повертатися до журналу знову й знову.

На уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі використання періодичних друкованих видань є ефективним засобом залучення дітей до активного пізнання навколишнього світу. До особливостей використання можна також віднести:

- *Інтеграцію з темами навчальної програми.* Матеріали журналів можуть бути безпосередньо пов'язані з темами уроків – «Пори року», «Рослини», «Тварини», «Вода», «Повітря», «Людина і природа» тощо;

- *Формування навичок самостійної та групової роботи.* Через роботу з текстами, малюнками, завданнями з журналів учні вчаться аналізувати, робити висновки, шукати додаткову інформацію, працювати в парах чи групах.

- *Розвиток критичного мислення та допитливості.* Цікаві природничі факти, загадки, запитання сприяють формуванню запитливості, уміння ставити проблемні питання.

- *Залучення до дослідницької діяльності.* Завдяки практичним завданням (виготовлення приладів, експерименти, ведення спостережень) журнали мотивують до експериментування.

- *Використання як джерела інтегрованого навчання.* Матеріали дитячих журналів дозволяють об'єднати знання з різних галузей – природознавства, читання, образотворчого мистецтва [3, 490].

Серед українських періодичних видань, що активно використовуються у навчанні дітей 6-10 років, слід відзначити такі журнали: «Пізнайко», «Колосок», «Розумашки», «Смайлик» та «Джміль». Коротко проаналізуємо кожен з них. У журналі «Пізнайко» для дітей 6–12 років є рубрики «Пригоди», «Комікс», «Ігротека», «Читалка», «Лабіринт», «Історія», «Знай наших», «Факти», «Майстерня», «Цікавинки», «Чудасія». Тут ілюстрації відомих художників сприяють формуванню естетичного смаку та відчуття прекрасного. У журналі «Колосок» публікуються інтерактивні завдання з біології, фізики, астрономії, що відповідають віковим особливостям молодших школярів. Журнал «Джміль»

заворожує щоразу авторською сюжетною картинкою на обкладинці, робота з якою сприяє розвитку мовлення дитини. У журналі є понад 30 рубрик, серед яких оповідання, вірші, зразки різних видів мистецтв, ігри, досліди, комікси, сценарії свят і розваг, а також аудіо- та відеододатки для завдань з вивчення англійської мови. У науково-популярному журналі для дітей 6-9 років «Розумашки» є постійні рубрики – «Читачун», «Чомучка», «Дивосвіт», «Технодром», «Слідами історії», «Хвостаті й вусаті». Журнал «Смайлик» для дітей 5–10 років. У кожному номері є такі рубрики: «Англійська», «Кросворди», «Лабіринти», «Шифровки», «Головоломки», «Вчимося малювати», «Саморобки», «Досліди», «Світ тварин», «Хочу знати все», «Притчі та казки», «Ігри». Щомісяця редакція розігрує 50 призів (настільні ігри, спортивний інвентар, книжки, пазли тощо) [2].

Використання періодичних дитячих видань на уроках ЯДС у початковій школі сприяє всебічному розвитку дитини, формуванню природничої, екологічної, мовної, мистецької та інших компетентностей. Такі журнали поглиблюють знання учнів, розвивають пізнавальний інтерес і практичні навички, а також підтримують мотивацію до навчання через цікаву та доступну подачу матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Григорович О.П., Жовнич О.В., Коваль Т.В. Використання технологій проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Випуск 63. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2022. С. 87-95.

2. Мовчук Леся. Десять дитячих українських журналів, які варто передплатити URL: <https://surl.lu/pezetd>

3. Казьмірчук Н.С., Стахова І.А. Педагогіка емпатерменту у процесі формування екологічної культури молодших школярів. *Наука і техніка сьогодні* (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»), 2024. No 13(41) 2024. С.486-499.